

Rola języka w kształtowaniu postaw tolerancji u dzieci i młodzieży

Iwona Kurowska/Marzena Tudek

Podziękowania

Ks. Jan Twardowski

Dziękuję ci że nie jest wszystko tylko białe albo czarne
za to że są krowy łaciate
bladożółta psia trawka
kijanki od spodu oliwkowozielone
dziecioły pstre z czerwoną plamą pod ogonem
pstrągi szaroniebieskie
brunatnofioletowa wilcza jagoda
złoto co się godzi z każdym kolorem i nie przyjmuje cienia
policzki piegowate
dzioby nie tylko krótkie albo długie
przecież gile mają grube a dudki krzywe
za to
że niestałość spełnia swe zadanie
i ci co tak kochają że bronią błędów
tylko my chcemy być wciąż albo - albo
i jesteśmy na złość stale w kratkę.

Język a komunikacja

1. Znowu mi to robisz.
2. Nie to ładne, co piękne, ale co się komu podoba.
Ładnemu we wszystkim ładnie.
Ładna buzia to połowa posagu.
3. Głową muru nie przebijesz.
Nie ma tego złego, co by na dobre nie wyszło.
4. Jak się cenisz tak cię cenią.
Im kto mniej wart, tym wyżej głowę nosi.
5. **Zdania typu:** To jest..., On/Ona jest..., Zawsze jesteś..., Ty nigdy....etc.

Mechanizmy językowe

1. **Etykietowanie ludzi** (np. niepełnosprawni, grubasy etc.)
2. **Obrażliwe słowa** (np. murzyn, Żydek, katol etc.)
3. **Tendencyjność** (np. normalni – nienormalni)
4. **Struktury językowe** (np. frazeologizmy: ona podjęła męska decyzję, ale on plotkuje jak baba)
5. **Język deficytu** – np. To jest problem, trzeba go rozwiązać (akcentowanie deficytu, problemu, braku)
6. **Generalizowanie** (np. zawsze, wszyscy, to jest... etc)
7. **Sprzeczności** (niekonsekwencje w języku)

Zadanie

Przeczytaj poniższe zdania.

Zinterpretuj je z perspektywy:

- a) nauczyciela,
- b) rodzica,
- c) ucznia.

1. Jego starsza siostra była bardzo zdolną uczennicą, ambitną i aktywną społecznie...

1. Stereotypowe myślenie...

- **Nauczyciele:** To świetnie, ona również będzie się starała, nie będzie sprawiała kłopotów.
- **Rodzice:** Warto, żebyś zaprzyjaźnił się z tym kolegą, na pewno wiele skorzystasz.
- **Uczniowie:** Oho, kujonka...

2. Jego starszy brat był rozrabiaką, sprawiał nauczycielom kłopoty, a z klasy do klasy ledwo przechodził...

Stereotypowe myślenie...

- **Nauczyciele:** Niczego dobrego nie można się po nim spodziewać, pewnie będzie identyczny jak starszy brat...
- **Rodzice:** Trzymaj się od niego z daleka, bo pewnie będzie sprawiał kłopoty
- **Uczniowie:** Opinii naszej klasie to on raczej nie poprawi...

3. Jego mama jest nauczycielką w naszej szkole...

Stereotypowe myślenie...

- Nauczyciele:** To z pewnością grzeczny uczeń, nie będzie przecież rozrabiał w szkole, gdzie uczy jego mama.
- Rodzice:** Popatrz jaki fajny kolega, może spróbujesz się z nim zaprzyjaźnić?
- Uczniowie:** Lizus i donosiciel. Lepiej przy nim uważać na to, co się mówi, bo zaraz cały pokój nauczycielski będzie wiedział...

4. Zawsze ubiera się skromnie i schludnie, nie robi makijażu, nie maluje paznokci...

Stereotypowe myślenie...

- Nauczyciele:** Wzorowa uczennica, daje innym dobry przykład, chętnie będzie reprezentować szkołę w różnych konkursach przedmiotowych
- Rodzice:** Sympatyczna, grzeczna dziewczyna, na pewno zawsze jest na bieżąco ze szkolnym materiałem.
- Uczniowie:** Nudziara. Albo kujonka. Albo jedno i drugie.

5. Modnie ubrana, makijaż, wygląda na starszą niż jej koleżanki

Stereotypowe myślenie...

- **Nauczyciele:** Szkoła to nie pokaz mody, pewnie na naukę nie będzie miała czasu, skoro tylko o wyglądzie myśli.
- **Rodzice:** Pewnie tylko chłopaki jej w głowie...
- **Uczniowie:** Imprezowiczka i podrywaczka!

6. Ten nowy nauczyciel oryginalnie się ubiera, wyróżnia się na tle reszty kadry pedagogicznej

Stereotypowe myślenie...

- Rodzice:** Chce pokazać, że jest kumplem dla uczniów, będzie miał problem z utrzymaniem dyscypliny, nie wzbudza zaufania jako pedagog
- Uczniowie:** Wygląda na luzaka, pewnie łatwo z nim będzie można się dogadać, a na lekcjach będzie dawał się zagadywać...
- Nauczyciele:** Podlizuje się uczniom. Odmładza się na siłę.

Przesłanie ☺

Niebezpieczne są wszelkie uogólnienia dotyczące grup ludzkich. Zamykają nam oczy na różnice indywidualne, a to prowadzi do uproszczeń i zafałszowań. Próbujmy zatem koncentrować się na poznawaniu ludzi, nie zaś na ich ocenianiu.

Hanna Hammer, *Tolerancja*